

Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego (poprawiona)¹

La Valetta, 16 stycznia 1992 roku

European Treaty Series (ETS) / Série des traités européens (STE) Nr 143

Preambuła

Państwa członkowskie Rady Europy i inne Państwa Strony Europejskiej konwencji kulturalnej, sygnatariusze niniejszej konwencji,

zważywszy, iż celem Rady Europy jest osiągnięcie większej jedności pomiędzy jej członkami, w szczególności w celu ochrony i realizacji idei oraz zasad, które są ich wspólnym dziedzictwem;

mając na względzie Europejską konwencję kulturalną, podpisaną w Paryżu dnia 19 grudnia 1954 r., a w szczególności jej artykuły 1 i 5;

mając na względzie Konwencję o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy, podpisaną w Granadzie dnia 3 października 1985 r.;

mając na względzie Europejską konwencję o przestępstwach przeciwko własności kulturalnej, podpisaną w Delfach dnia 23 czerwca 1985 r.;

mając na względzie Zalecenia Zgromadzenia Parlamentarnego dotyczące archeologii, a w szczególności Zalecenia 848(1978), 921(1981) i 1072(1988);

mając na względzie Zalecenie nr R(89)5 dotyczące ochrony i podkreślenia wartości dziedzictwa archeologicznego w związku z planami zagospodarowania przestrzennego miast i wsi;

przypominając, że dziedzictwo archeologiczne ma zasadnicze znaczenie dla wiedzy o historii ludzkości;

potwierdzając, że europejskie dziedzictwo archeologiczne, stanowiące dowód pradawnej historii, jest poważnie zagrożone zniszczeniem z powodu wzrastającej liczby projektów zagospodarowania przestrzennego, zagrożeń naturalnych, nielegalnych lub nienaukowych wykopalisk i niewystarczającej świadomości publicznej;

uznając, że jest istotne ustanowienie, tam gdzie jeszcze nie istnieją, odpowiednich kontrolnych procedur administracyjnych i naukowych oraz że potrzeba ochrony dziedzictwa

---

¹ Tłumaczenie ma charakter nieoficjalny. Konwencja ratyfikowana przez RP, opublikowana w *Dzienniku Ustaw* z 1996 r. Nr 120, poz. 564.

archeologicznego powinna znaleźć odzwierciedlenie w planach zagospodarowania przestrzennego oraz w kierunkach rozwoju kultury;

podkreślając, że odpowiedzialność za ochronę dziedzictwa archeologicznego należy nie tylko do bezpośrednio zainteresowanego państwa, ale również do wszystkich państw w Europie w celu zmniejszenia ryzyka zniszczenia oraz promowania zachowania dziedzictwa poprzez zachęcanie do wymiany ekspertów i doświadczeń;

biorąc pod uwagę konieczność uzupełnienia zasad ustalonych w Europejskiej konwencji o ochronie dziedzictwa archeologicznego, podpisanej w Londynie dnia 6 maja 1969 r., w wyniku rozwoju polityki planowania w państwach europejskich,

uzgodniły, co następuje:

Definicja dziedzictwa archeologicznego

Artykuł 1

1. Celem niniejszej (poprawionej) konwencji jest ochrona dziedzictwa archeologicznego jako źródła zbiorowej pamięci europejskiej i jako instrumentu dla badań historycznych i naukowych.

2. W tym celu należy uznać za przedmiot dziedzictwa archeologicznego wszelkie pozostałości, obiekty i jakiegokolwiek inne ślady ludzkości z minionych epok:

- i. których zachowanie i analiza pomogą prześledzić historię ludzkości i jej stosunek do środowiska naturalnego;
- ii. dla których wykopaliska i odkrycia oraz inne metody badań nad dziejami ludzkości i jej środowiskiem są podstawowym źródłem informacji i
- iii. które są usytuowane w jakimkolwiek miejscu podlegającym jurysdykcji Stron.

3. Dziedzictwo archeologiczne obejmuje struktury, konstrukcje, zespoły budowlane, eksploatowane tereny, przedmioty, zabytki innego rodzaju, jak też ich otoczenie znajdujące się na ziemi lub pod wodą.

Identyfikacja dziedzictwa oraz środków ochrony

Artykuł 2

Każda Strona zobowiązuje się do utworzenia, za pomocą środków właściwych dla danego państwa, systemu prawnego dla ochrony dziedzictwa archeologicznego, przewidując:

- i. utrzymanie inwentarza jej dziedzictwa archeologicznego oraz klasyfikację chronionych zabytków i stref,
- ii. utworzenie archeologicznych rezerwatów; nawet gdy nie ma tam widocznych pozostałości na powierzchni lub pod wodą, dla zachowania materialnego dowodu do analizy przez następne pokolenia,

- iii. obowiązek zgłaszania przez znalazcę uprawnionym organom przypadkowego odkrycia przedmiotów należących do dziedzictwa archeologicznego i udostępnianie ich do przeprowadzenia badań.

Artykuł 3

W celu zachowania dziedzictwa archeologicznego oraz zagwarantowania naukowej rzetelności archeologicznych prac badawczych, każda Strona zobowiązuje się:

- i. stosować procedury upoważniające do przeprowadzenia oraz nadzoru wykopalisk i innych prac archeologicznych w taki sposób, aby:
  - a) zapobiec wszelkim nielegalnym wykopaliskom oraz przemieszczeniu przedmiotów dziedzictwa archeologicznego,
  - b) zapewnić, aby archeologiczne wykopaliska i poszukiwania były przeprowadzane w sposób naukowy i pod warunkiem, że:
    - w miarę możliwości będą stosowane nieszkodliwe metody badania,
    - przedmioty dziedzictwa archeologicznego nie pozostaną odkryte lub pozostawione podczas wykopalisk lub po ich zakończeniu bez zapewnienia odpowiedniego ich zabezpieczenia, konserwacji i ich zagospodarowania,
- ii. zapewnić, aby wykopaliska i inne potencjalnie szkodliwe techniki były wykonywane jedynie przez wykwalifikowane, specjalnie upoważnione osoby,
- iii. uzależnić od specjalnego wcześniejszego upoważnienia, jeżeli jest ono przewidziane przez prawo wewnętrzne danego państwa, użycie wykrywaczy metalu oraz jakichkolwiek innych środków i metod wykrywania w poszukiwawczych pracach archeologicznych.

Artykuł 4

Każda Strona zobowiązuje się do stosowania środków fizycznej ochrony dziedzictwa archeologicznego zapewniając, stosownie do okoliczności:

- i. nabycie lub ochronę przez organy państwowe, za pomocą innych odpowiednich środków, terenów mających stanowić rezerwat archeologiczny,
- ii. konserwację i zachowanie dziedzictwa archeologicznego, jeżeli jest to możliwe na miejscu,
- iii. zorganizowanie odpowiednich miejsc przechowywania pozostałości archeologicznych, które zostały przeniesione z ich pierwotnego miejsca.

Zintegrowana konserwacja dziedzictwa archeologicznego

Artykuł 5

Każda Strona zobowiązuje się:

- i. do podejmowania próby pogodzenia i połączenia odpowiednich potrzeb archeologicznych oraz planów zagospodarowania przestrzennego poprzez zapewnienie archeologom uczestnictwa:

- a) w tworzeniu założeń planowania, ukierunkowanych na zapewnienie wyważonej strategii mającej na celu ochronę, konserwację i podniesienie wartości terenów o wartości archeologicznej,
- b) na różnych etapach planów zagospodarowania przestrzennego,
- ii. do zapewnienia, by archeolodzy, twórcy planów miejskich oraz regionalnych systematycznie konsultowali się w celu umożliwienia:
  - a) zmiany planów zagospodarowania, które mogą mieć niekorzystny wpływ na dziedzictwo archeologiczne,
  - b) zapewnienia właściwego czasu i środków na odpowiednie naukowe badania stanowisk w terenie i do publikacji wyników badań,
- iii. do zapewnienia, by ocena wpływu na środowisko i wynikające z tego decyzje w pełni uwzględniały stanowiska archeologiczne oraz ich otoczenie,
- iv. do zapewnienia - jeśli przedmioty dziedzictwa archeologicznego zostały znalezione podczas zagospodarowania terenu - ich konserwacji na miejscu, jeśli jest to możliwe,
- v. do zapewnienia, by publiczne udostępnienie stanowisk archeologicznych, szczególnie jakiegokolwiek ustalenia organizacyjne, niezbędne do przyjmowania większej liczby osób zwiedzających, nie miało niekorzystnego wpływu na archeologiczny i naukowy charakter takich stanowisk i ich otoczenie.

Finansowanie badań archeologicznych i konserwacji

Artykuł 6

Każda Strona zobowiązuje się:

- i. do zapewnienia publicznego finansowego wsparcia dla badań archeologicznych ze strony państwowych, regionalnych i lokalnych władz, stosownie do ich uprawnień,
- ii. do zwiększania materialnych środków dla ratownictwa archeologicznego,
  - a) przez przedsięwzięcie odpowiednich środków zapewniających, by w większych publicznych i prywatnych pracach zagospodarowania zostało zapewnione pokrycie - odpowiednio ze środków sektora publicznego lub prywatnego - całkowitego kosztu każdej niezbędnej związanej z nimi pracy archeologicznej,
  - b) przez uwzględnienie w budżecie tych prac - podobnie jak w przypadku analizy zagrożeń dotyczących ochrony środowiska i zagospodarowania terenu - wstępnych badań i poszukiwań archeologicznych, końcowych dokumentów naukowych, jak też pełnej publikacji i udokumentowania znalezisk.

Zbieranie i rozpowszechnianie informacji naukowych

Artykuł 7

W celu ułatwienia badań nad odkryciami archeologicznymi i rozpowszechnienia wiedzy na ten temat każda Strona zobowiązuje się:

- i. do przygotowywania i aktualizowania raportów, inwentarzy i map stanowisk archeologicznych na obszarze swej jurysdykcji,
- ii. do podejmowania wszelkich praktycznych środków, po zakończeniu prac archeologicznych, umożliwiających sporządzenie przeznaczonego do publikacji naukowego raportu, poprzedzającego niezbędne całościowe ogłoszenie specjalistycznych badań.

Artykuł 8

Każda Strona zobowiązuje się:

- i. ułatwiać krajową i międzynarodową wymianę przedmiotów dziedzictwa archeologicznego dla profesjonalnych celów naukowych, podejmując jednocześnie odpowiednie kroki w celu zapewnienia, by taki obieg nie mógł w żaden sposób zagrozić kulturowej ani naukowej wartości tych przedmiotów,
- ii. promować wymianę informacji o odbywających się archeologicznych badaniach i wykopaliskach oraz przyczyniać się do organizowania międzynarodowych programów badawczych.

Kształtowanie świadomości publicznej

Artykuł 9

Każda Strona zobowiązuje się:

- i. prowadzić działalność edukacyjną w celu wzbudzania i rozwijania w opinii publicznej świadomości o wartości dziedzictwa archeologicznego dla zrozumienia przeszłości i niebezpieczeństw, jakie mu zagrażają,
- ii. promować publiczny dostęp do znaczących przedmiotów własnego dziedzictwa archeologicznego, w szczególności stanowisk archeologicznych, i zachęcać do publicznej ekspozycji wybranych obiektów archeologicznych.

Zapobieganie niedozwolonemu obiegowi przedmiotów dziedzictwa archeologicznego

Artykuł 10

Każda Strona zobowiązuje się:

- i. organizować wymianę informacji o każdym zidentyfikowanym nielegalnym wykopalisku pomiędzy odpowiednimi organami państwowymi i instytucjami naukowymi,
- ii. informować odpowiednie organy w państwie pochodzenia, które jest Stroną niniejszej konwencji, o każdej propozycji, co do której podejrzewa się, iż pochodzi z nielegalnych wykopalisk lub z legalnych, ale jest bezprawna, oraz przedstawiać niezbędne szczegóły na ten temat,
- iii. podjąć niezbędne kroki w celu zapewnienia, by muzea i podobne instytucje, których polityka nabywania przedmiotów dziedzictwa archeologicznego pozostaje pod kontrolą

państwa, nie nabywały przedmiotów pochodzących prawdopodobnie z nie kontrolowanych znalezisk lub nielegalnych wykopalisk albo z legalnych, ale bezprawnie zdobytych,

- iv. w przypadku muzeów i podobnych instytucji mieszczących się na terytorium Strony, ale których polityka nabywania przedmiotów nie pozostaje pod kontrolą państwa:
  - a) udostępnić im tekst niniejszej (poprawionej) konwencji,
  - b) nie szczędzić wysiłków w celu zapewnienia poszanowania przez te muzea i instytucje zasad ustalonych wyżej w punkcie trzecim,
- v. ograniczać, w miarę możliwości, poprzez edukację, informację, kontrolę i współpracę, przemieszczanie przedmiotów dziedzictwa archeologicznego, uzyskanych z nie kontrolowanych znalezisk lub nielegalnych wykopalisk, lub bezprawnie z legalnych wykopalisk.

Artykuł 11

Żadne postanowienie niniejszej (poprawionej) konwencji nie narusza istniejących lub przyszłych dwustronnych lub wielostronnych umów pomiędzy Stronami, dotyczących nielegalnego obrotu przedmiotami dziedzictwa archeologicznego lub ich zwrotu pełnoprawnemu właścicielowi.

Wzajemna pomoc techniczna i naukowa

Artykuł 12

Strony zobowiązują się:

- i. udzielać sobie wzajemnej technicznej i naukowej pomocy poprzez wymianę doświadczeń i ekspertów w dziedzinach dotyczących dziedzictwa archeologicznego;
- ii. zachęcać, w granicach właściwego ustawodawstwa wewnętrznego lub wiążących je umów międzynarodowych, do wymiany specjalistów w dziedzinach dotyczących zachowania dziedzictwa archeologicznego, również w dziedzinie stałego szkolenia.

Kontrola stosowania niniejszej (poprawionej) konwencji

Artykuł 13

Dla celów niniejszej (poprawionej) konwencji Komitet Ekspertów, utworzony przez Komitet Ministrów Rady Europy na podstawie artykułu 17 Statutu Rady Europy, będzie kontrolować stosowanie niniejszej (poprawionej) konwencji, a w szczególności:

- i. przedstawiać okresowo Komitetowi Ministrów Rady Europy raport o stanie działań w sferze ochrony dziedzictwa archeologicznego w Państwach-Stronach niniejszej (poprawionej) konwencji i o realizacji zasad zawartych w niniejszej (poprawionej) konwencji,
- ii. proponować Komitetowi Ministrów Rady Europy środki do realizacji postanowień niniejszej (poprawionej) konwencji, włącznie z działalnością wielostronną, rewizją lub

zmianą niniejszej (poprawionej) konwencji oraz informowaniem opinii publicznej o celach niniejszej (poprawionej) konwencji,

- iii. zalecać Komitetowi Ministrów Rady Europy zaproszenie Państw, które nie są członkami Rady Europy do przystąpienia do niniejszej (poprawionej) konwencji.

Postanowienia końcowe

Artykuł 14

1. Niniejsza (poprawiona) konwencja jest otwarta do podpisu dla Państw członkowskich Rady Europy i innych Państw-Stron Europejskiej konwencji kulturalnej. Podlega ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu. Dokumenty ratyfikacyjne, przyjęcia lub zatwierdzenia zostaną złożone Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy.

2. Żadne Państwo-Strona Europejskiej konwencji o ochronie dziedzictwa archeologicznego, podpisanej w Londynie dnia 6 maja 1969 r., nie może złożyć swoich dokumentów ratyfikacyjnych, przyjęcia lub zatwierdzenia, jeżeli wcześniej nie wypowiedziało tej konwencji lub nie uczyni tego równocześnie.

3. Niniejsza (poprawiona) konwencja wejdzie w życie po upływie 6 miesięcy od dnia, w którym 4 Państwa, włączając w to przynajmniej 3 Państwa członkowskie Rady Europy, wyraziły zgodę na związanie się niniejszą (poprawioną) konwencją zgodnie z postanowieniami powyższych ustępów.

4. W przypadku gdy - zgodnie z poprzednimi dwoma ustępami - wypowiedzenie konwencji z dnia 6 maja 1969 r. nie miało miejsca równocześnie z wejściem w życie niniejszej (poprawionej) konwencji, Umawiająca się Strona może podczas składania dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia lub zatwierdzenia oświadczyć, że będzie nadal stosować konwencję z dnia 6 maja 1969 r., aż do chwili wejścia w życie niniejszej (poprawionej) konwencji.

5. W stosunku do każdego Państwa sygnatariusza, które następnie wyrazi swoją zgodę na związanie się niniejszą (poprawioną) konwencją, wejdzie ona w życie po upływie 6 miesięcy od dnia złożenia dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia lub zatwierdzenia.

Artykuł 15

1. Po wejściu w życie niniejszej (poprawionej) konwencji Komitet Ministrów Rady Europy może zaprosić każde państwo nie będące członkiem Rady, oraz Europejską Wspólnotę Gospodarczą do przystąpienia do niniejszej (poprawionej) konwencji w drodze decyzji podjętej większością głosów, przewidzianej w art. 20 d) Statutu Rady Europy i przy jednomyślnym głosowaniu przedstawicieli Umawiających się Stron zasiadających w Komitecie.

2. W stosunku do każdego przystępującego Państwa lub do Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej, w razie jej przystąpienia, niniejsza (poprawiona) konwencja wejdzie w życie po upływie 6 miesięcy od dnia złożenia dokumentu przystąpienia Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy.

Artykuł 16

1. Każde Państwo może w czasie podpisywania lub podczas składania dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia określić terytorium lub terytoria, do których niniejsza (poprawiona) konwencja ma zastosowanie.

2. Każde Państwo może w jakimkolwiek późniejszym terminie, w drodze oświadczenia złożonego Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy, rozszerzyć stosowanie niniejszej (poprawionej) konwencji na jakiegokolwiek terytorium określone w oświadczeniu. W stosunku do takiego terytorium niniejsza (poprawiona) konwencja wejdzie w życie po upływie 6 miesięcy od dnia przyjęcia takiego oświadczenia przez Sekretarza Generalnego.

3. Każde oświadczenie złożone zgodnie z przepisami dwóch poprzedzających ustępów może, w stosunku do każdego terytorium określonego w oświadczeniu, zostać wycofane w drodze notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego. Wycofanie takie nabierze mocy po upływie 6 miesięcy od dnia otrzymania takiej notyfikacji przez Sekretarza Generalnego.

Artykuł 17

1. Każda Strona może w każdym czasie wypowiedzieć niniejszą (poprawioną) konwencję w drodze notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego Rady Europy.

2. Takie wystąpienie nabierze mocy po upływie 6 miesięcy od dnia otrzymania takiej notyfikacji przez Sekretarza Generalnego.

Artykuł 18

Sekretarz Generalny Rady Europy powiadomi Państwa członkowskie Rady Europy, inne Państwa-Strony Europejskiej konwencji kulturalnej i każde Państwo lub Europejską Wspólnotę Gospodarczą, które przystąpiły lub zostały zaproszone do przystąpienia do niniejszej (poprawionej) konwencji:

- i. o każdym podpisaniu,
- ii. o każdym złożeniu dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia,
- iii. o dacie wejścia w życie niniejszej (poprawionej) konwencji w zgodzie z artykułami 14, 15 i 16,
- iv. o każdej innej czynności, notyfikacji lub oświadczeniu dotyczącym niniejszej (poprawionej) konwencji.

Na dowód czego niżej podpisani, należycie do tego upełnomocnieni, podpisali niniejszą (poprawioną) konwencję.

Sporządzono w La Valetta dnia 16 stycznia 1992 r., w językach angielskim i francuskim, przy czym obydwa teksty są jednakowo autentyczne, w jednym egzemplarzu, który zostanie złożony w archiwum Rady Europy. Sekretarz Generalny Rady Europy przekaże poświadczone

kopie każdemu Państwu członkowskiemu Rady Europy, każdemu innemu Państwu–Stronie Europejskiej konwencji kulturalnej i każdemu Państwu nie będącemu członkiem lub Europejskiej Wspólnocie Gospodarczej, zaproszonym do przystąpienia do niniejszej (poprawionej) konwencji.